

Nr 10.

Ankom till Riksdagens kansli den 10 mars 1913 kl. 11 f. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, i anledning av herrar Bäckströms och Wikströms motion, nr 244, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om inrättande av ett statsobligationslotteri.

I en inom Andra kammaren av herrar *Bäckström* och *Wikström* avgiven motion, nr 244, hemställes, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter utredning rörande möjligheten och lämpligheten av att inom vårt land inrätta ett statsobligationslotteri, för Riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan giva anledning.

Som motivering för detta sitt yrkande ha motionärerna anfört följande:

»Vid de olika tillfällen under senare år, då frågan om inrättandet av ett statslotteri varit förelagd Riksdagens prövning, har såsom skäl mot en dylik institution framhållits, att det vore staten ovärdigt att genom en dylik officiell inrättning uppmuntra den särskilt bland vårt folks bredare lager förefintliga benägenheten för lotterispel. Otvivelsaktigt måste man giva företrädarna av denna åsikt rätt däruti, att lotterispellet i många fall kan hava utövat en ogynnsam inverkan å de mindre bemedlades ekonomiska förhållanden — även om tvivel kan råda, huruvida lotterispel inom vissa gränser bör betraktas såsom i och för sig omoraliskt. Särskilt vill det emellertid synas, som om lotterispellet, i den form detsamma nu bedrives å tillgängliga penninglotterier, i alltför hög grad lockar den enskilde att på spel riskera summor, hvilka

Motionen.

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 13 saml. 1 avd. 9 häft. (Nr 10—11.)

genom ändamålsenlig placering skulle i en icke ringa grad bidraga till skapandet av ekonomiskt gynnsammare ställning.

Under den behandling, som lotterifrågan undergått, har emellertid ytterligare en synpunkt framträtt med allt starkare krav på beaktande, nämligen den nationalekonomiska. Det förhållande, att inom vårt land möjlighet icke förefinnes att — fränsett de tillfälliga lotterierna — tillfredsställa spellystnaden, har, såsom naturligt, haft till följd, att de utländska, till sin beskaffenhet ofta rätt tvivelaktiga lotterierna fått en vidsträckt kundkrets inom vårt land. Verkställda undersökningar hava också ådagalagt, att årligen avsevärda belopp — miljoner kronor — gå till utlandet för att endast i ringa omfattning återvända såsom lotterivinster. Helt visst torde detta vara av synnerligen stor betydelse vid bedömandet av den s. k. lotterifrågan, då ju vårt jämförelsevis kapitalfattiga land torde böra söka i all möjlig mån inom landet bevara och göra frukt(bärande de ekonomiska tillgångarna.

Ur båda nu anförda synpunkter — den enskildes spellystnad och den nationalekonomiska förlusten — har det syntts nödvändigt att motarbeta spel å utländska lotterier, och det har då gällt att finna lämpliga och verksamma medel för detta ändamål. Av hvad som hittills blivit offentliggjort härom vill det framgå, att, åtminstone på vissa håll, dessa medel ansetts böra sökas, dels i skapandet av förbud mot spel å utländska lotterier, hvarmed skulle förbindas straffbestämmelser för förbudets överträdande, dels ock i postverkets medverkan till hindrande av de utländska lotteriernas reklamrörelse, rekvisitionen av lotter m. m.

Med allt skäl torde man äga rätt att ställa sig tvekande inför ett tilltänkt vidtagande av dylika åtgärder.

Hvad först beträffar det ifrågasatta förbudet med åtföljande straffbestämmelser vid överträdelse, torde den frågan böra uppställas, huruvida ett förbud av antydd art är möjligt att upprätthålla. Enligt vår mening är så icke förhållandet. Den förefintliga spellystnaden i för-
ening med spelarnas och de utländska lotteriagenternas kända uppfinningsrikedom skulle förvisso bereda möjligheter att fortfarande tillfredsställa spelpassionen. Vederbörande statsorgans bemödanden att stävja trafiken i fråga, skulle helt visst snart visa sig fruktlösa, och lagstadgandena skulle obehindrat öfverträdas, hvilket väl knappast kan anses önskvärt ur laglydnadens synpunkt.

Härtill kommer emellertid, att det, såsom vi föreställa oss, såsom mest effektivt ansedda medlet, nämligen postverkets medverkan vid förbudets upprätthållande, ingalunda synes lämpligt.

Rätten för en posttjänsteman att, såsom i generalpoststyrelsens

förslag i ärendet angives, kunna hindra en postförsändelse i sin befordran från avsändare till adressat — låt vara, att detta skulle ske under så betryggande former som möjligt — innebär nämligen, enligt vår mening i alla händelser ett allvarsamt ingrepp i den korresponderandes rätt att utan hinder anlita postverket såsom kommunikationsmedel på samma gång som detta förfarande kan innebära en beaktansvärd fara för en hittills inom vårt land okränkta brevhemlighet.

De sålunda ifrågasatta åtgärderna äro således, enligt vår uppfattning, icke ägnade att på ett verksamt och lämpligt sätt motarbeta spelet å utländska lotterier. Det vill alltså synas, som skulle försöken att på nu inslagen väg hindra detta lotterispel vara fruktlösa.

Då det emellertid måste anses givet, att det vittomfattande spel, som i vårt land bedrivs å lotterier i utlandet, för såväl det allmänna som den enskilde medför i ekonomiskt hänseende ogynnsamma följder, är det, enligt vår uppfattning statens plikt att tillse, huruvida icke nu rådande olägenheter kunna på annat sätt förebyggas.

I anslutning till vad vi förut anfört rörande dessa olägenheter skulle det då gälla att finna en anordning, vilken, å ena sidan, icke lockar den enskilde att besinningslöst sätta på spel medel, vilka i de allra flesta fall gå helt förlorade, och, å andra sidan, åt landet bevarar den guldström, som nu flyter därur till andra länder.

Det har då synts oss, som skulle de önskvärda resultaten kunna nås genom inrättandet av ett statsobligationslotteri, uti vilket den å obligationssskulden belöpande räntan helt eller delvis komme obligationsinnehavarna tillgodo, icke i form av ränteutdelning å obligationens belopp utan i form av utlottade större och mindre vinster.

En dylik anordning finnes redan genomförd i Frankrike, i vilket land spellystnaden torde vara minst lika utvecklade som inom vårt eget land, men där spel å rena penninglotterier är i lag förbjudet. Vi syfta därvid på de av staden Paris och bankinrättningen Crédit Foncier inrättade obligationslotterierna, vilka äro grundade på följande principer: Obligationer utgivas å växlande, även mycket låga belopp och löpa med en ränta, någon procent lägre än den eljest vedertagna räntefoten. I ersättning för skillnaden mellan den högre och lägre räntesatsen erhåller vederbörande obligationsinnehavare rätt att med sitt obligationsnummer deltaga i utlottandet av de vinster, vilka bildas av den nyss antydda å obligationerna belöpande ränteskillnaden.

Då emellertid ett blivande statsobligationslotteri inom vårt land skulle äga till särskild uppgift att utöva en så kraftig konkurrens som möjligt gentemot de redan inarbetade utländska lotterierna, torde det

måhända kunna ifrågasättas, huruvida icke den å obligationsskulden belöpande räntan borde i sin helhet användas till förenämnda vinster, varigenom möjligheten till dylika vinster ökades och avsättningen av obligationer underlättades.

Den av oss nu antydda lösningen av lotterifrågan synes innebära avsevärda fördelar såväl för den enskilde som för staten.

Den enskilde skulle icke, såsom vid spel å rena penninglotterier, behöva riskera hela sin insats, enär kapitalet fortfarande komme att kvarstå och endast räntan därå vedervågas.

Däremot skulle den, som eljest å lotterispel förlösar sina medel på detta sätt ledas att samla penningar till inköp av ett säkert om också icke direkt räntebärande värdepapper. I den mån han ville bereda sig ytterligare vinstmöjligheter vore han hänvisad att inköpa flere obligationer, med andra ord att placera ytterligare penningar i dylika värdepapper.

Staten, vilken för närvarande täcker de för järnvägsbyggnader och vissa andra företag erforderliga utgifter genom lån, tagna i utlandet, synes oss även hava fördel av en upplåning inom landet.

Ett obligationslotteri, i den form vi nu antytt, torde alltså, såvitt vi kunnat finna, icke kunna betraktas såsom för staten ovärdigt, enär detsamma på ett såväl verksamt som lämpligt sätt skulle motarbeta ett besinningslöst lotterispel, verka såsom uppfostrande till sparsamhet och enskild kapitalbildning samt dessutom åt landet bevara de penningar, som nu gagnlöst offras åt spelpassionen.»

Utskottets
yttrande.

Av ovanstående framgår, att motionärerna med sitt förslag om inrättande av ett statslotteri åsyftat att inrikta den i vårt land förefintliga benägenheten för lotterispel åt sådant håll, att de största olägenheterna av dylikt spel för den enskilde undanröjdes, på samma gång fördelar — direkta såväl som indirekta — vunnas för staten. Frestelserna till besinningslöst spel på lotterier med ofta minimala utsikter till vinst skulle enligt motionärernas åsikt minskas genom tillgång på premieobligationer, vilkas förvärvande icke komme att medföra någon direkt kapitalförlust i motsats till vad förhållandet så ofta är med köp av lottsedlar i allmänhet, och hågen för sparsamhet hos den enskilde skulle påverkas genom de större vinstutsikter, som bleve en följd av ett ökat inköp av dylika obligationer. Vidare skulle lättnad beredas för statens upplåning inom landet och samtidigt hinder resas mot att avsevärda belopp strömmade till utlandet.

Det är sålunda betydelsefulla syften, som enligt motionärernas

uppfattning borde komma att vinnas genom förverkligandet av detta förslag. Motionärerna ha emellertid icke ansett sig böra omedelbart föreslå inrättandet av ett statsobligationslotteri utan blott begärt en utredning i frågan.

Under sådana förhållanden vill utskottet nu endast meddela, att, enligt vad utskottet erfarit, utredning av såväl den fråga, som i motionen beröres, som även andra lotterifrågor genom Kungl. Maj:ts försorg är igångsatt och fortskridit så långt, att proposition i ämnet torde vara att förvänta möjligen redan under innevarande riksdag eller senast nästkommande. Då sålunda motionärernas önskemål i vad det avser utredning av frågan redan är förverkligat, får utskottet hemställa,

att herrar Bäckströms och Wikströms förevarande motion icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 mars 1913.

På utskottets vägnar:

OSKAR LUNDGREN.
